

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ЗАХИСТУ РОСЛИН, БІОТЕХНОЛОГІЙ
І ЕКОЛОГІЇ**

ЗБІРНИК

матеріалів доповідей

**ІХ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ, АСПІРАНТІВ**

І МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

**«ЕКОЛОГІЯ – ФІЛОСОФІЯ ІСНУВАННЯ
ЛЮДСТВА»**

19-20 квітня 2023 р.

Київ – 2023

УДК 113/119: 502/504

E45

Збірник містить матеріали доповідей учасників ІХ Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів та молодих учених «Екологія – філософія існування людства», що проходить 19-20 квітня 2023 р. на базі кафедри екології агросфери та екологічного контролю факультету захисту рослин, біотехнологій та екології Національного університету біоресурсів та природокористування України.

Мета конференції - підвищення ефективності та якості наукових досліджень, підтримки зв'язків у науковій галузі серед студентів, аспірантів, молодих вчених вищих аграрних навчальних закладів України та країн Європи, представлення, обговорення та використання результатів досліджень.

Матеріали конференції надруковані в авторській редакції, автори несуть відповідальність за поданий матеріал.

Організаційний комітет: Кондратюк В.М., Коломієць Ю.В., Наумовська О.І., Паламарчук С.П., Строкаль В.П.

Відповідальні за випуск: Паламарчук С.П., Наумовська О.І.

Ухвалено вченою радою факультету захисту рослин, біотехнологій та екології (протокол №8 від 20 квітня 2023 р.).

УДК 556.557+627.4+631.4+528

МОНІТОРИНГ ГІДРОМОРФНИХ ЛАНДШАФТІВ КАНІВСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА

Кабиш М.С., *магістр 1 року навчання спеціальності 101 «Екологія»*

Агоштон Д.І., *студентка 2 курсу спеціальності 101 «Екологія»*

Ладика М.М., *к.с.-г.н., доцент кафедри екології агросфери та екологічного контролю*

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Внаслідок будівництва дніпровських водосховищ утворилася значна кількість мілководних зон (із глибиною до 2-2,5 м). В залежності від площі самого водосховища мілководдя займають: на Київському – 40%, Канівському – 24%, Кременчуцькому – 18%, Кам'янському – 31% Дніпровському – 36%, Каховському – 5 % від загальної їх площі, що перевищує 154 тис. га [1]. Як зазначають Хільчевський В.К. та Гребінь В.В. [2], в процесі експлуатації водосховищ відбувається їх поступове замулення внаслідок уповільненого водообміну, заростання акваторії вищою водною рослинністю та масовий розвиток ціанобактерій.

Екологічна й соціальна ситуація в басейні Дніпра суттєво залежить від процесів, що відбуваються у водоймах Дніпровського каскаду й на їх узбережжі. Цей каскад був

створений ще у минулому столітті з метою усунення багатьох проблем народного господарства: енергетики, водопостачання, водного транспорту та ін. Особливе місце в каскаді займає Канівське водосховище, яке виконує тижневе та добове регулювання стоку і є контрегулятором Київського водосховища. Воно є другим і «наймолодшим» (наповненим у 1976 році). Його розташування у верхній течії Дніпра обумовлює в загальному прямий і опосередкований вплив на водойми, розташовані нижче за течією. У світлі зменшення водоемкості резервуару, що підвищує загрозу негативних наслідків проходження екстремальних паводків через водосховище, наразі є актуальним питання моніторингу гідроморфних ландшафтів в його акваторії.

«Гідроморфні ландшафти» – це сукупність ландшафтів, що сформувалися у водоймах на гідроморфних ґрунтах і мілководних відкладах під впливом гідроморфологічних, біотичних та абіотичних процесів [3]. Особливості гідрологічних умов акваторії Канівського водосховища дають можливість диференціювати її на три характерні ділянки [4]: *верхню* – руслоподібну, мілководну; *середню* – озероподібну з лівобережною мілководною зоною; *нижню* – пригребельну. Таким чином, найбільша кількість таких специфічних ландшафтів може бути приурочена до цих перших двох зон.

Стародубцевим В.М та ін. досліджено, що у Канівському водосховищі за період 1981-2000 рр. приріст площ гідроморфних ландшафтів у середньому становив 49 га/рік. А за 2001-2018 рр. – 86 га/рік. Середній приріст за 37 років склав 70,5 га/рік. Збільшення загальної площі цих ландшафтів оцінено в 2680 га. Автори зазначають, що найбільший приріст припадає на верхню й середню частини водойми [5]. Їх польові експедиційні дослідження за 2021-2022 рр. засвідчують, що процес заростання верхів'я Канівського водосховища стрімко продовжується [3].

Впливають тут на процеси заростання мілководь і формування нових ландшафтних комплексів з ознаками гідроморфізму надходження великої кількості біогенних елементів з водою Бортницької станції аерації та збагачені розчиною органічною речовиною води з боліт басейнів Дніпра, Припять і Десни. Крім того, значну роль відіграють намив та забудова прибережних територій й гідронамив земель вздовж правобережжя південніше Києва [5]. Розвитку рослинності у Канівському водосховищі сприяє також багаторічне підвищення температури води за вегетаційний період близько 0,65 °С за десятиліття [6].

Важливим в оцінці динаміки процесів заростання та успішного картування у водосховищі наземної рослинності островів, прибережно-водної рослинності та водної рослинності є використання космічних знімків за різні сезони року. Сумарну площу гідроморфних ландшафтів можна оцінити за знімками в кінці літа (серпень). За знімками глибокої осені (жовтень-листопад) можна вичленити площі водної рослинності, яка на той час вже відмирає. На знімках ранньої весни можна ідентифікувати площі наземної рослинності та частини площі прибережно-водної рослинності, яка не була знищена льодоставом. Проте, такий аналіз достовірний для водойм із незначними коливаннями рівня води, а саме таких як Канівське водосховище [7].

Таким чином, моніторинг гідроморфних ландшафтів доцільно проводити як в багаторічному плані, так і посезонно.

Література:

1. Панасюк І.В. Томільцева А.І., Долинський В.Л., Плігін Ю.В. Що потрібно дніпровським водосховищам? Гідроенергетика України. 2021. 3-4. С. 46-53. URL: <https://uhe.gov.ua/sites/default/files/2021-12/13.pdf>
2. Хільчевський, В. К., & Гребінь, В. В.. Великі і малі водосховища України: регіональні та басейнові особливості поширення. Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія, 2021, 2, 60. https://hydro-chemistry-ecology.knu.ua/wp-content/uploads/2021/07/1_2021_260.pdf
3. Starodubtsev, V. M., Ladyka, M. M., Bogdanets, V. A., Naumovska, O. I. Dams and environment: landscapes change in the Kaniv reservoir on the Dnieper river, Ukraine.

Scientific Environment of Modern Human, 3(sua19-03), 104-125. URL: <https://doi.org/10.30888/2663-5569.2021-19-03-017>

4. Мішина Л. Гідрологічні умови на Канівському водосховищі у період проведення гідрографічних робіт. [Електронний ресурс]. URL: <https://hydro.gov.ua/dl/vdgg/vd016.011.pdf> (дата звернення 17.04.2023 р.).

5. Стародубцев В.М., Ладика М.М., Богданець В.А., Наумовська О.І. Просторово-часова динаміка формування гідроморфних ландшафтів у Канівському водосховищі. Біологічні системи: теорія та інновації, № 4. URL: <http://journals.nubip.edu.ua/index.php/Biologiya/issue/>

6. Vyshnevskiy V., Shevchuk S. The thermal regime of the Dnipro Reservoirs. Journal of Hydrology and Hydromechanics. 2021. №69(3). Pp. 300-310. URL: <https://sciendo.com/pdf/10.2478/johh-2021-0016>

7. Стародубцев В.М., Ладика М.М., Наумовська О.І. Особливості формування ґрунтового покриву у верхній частині Канівського водосховища. Науковий журнал «Біологічні системи: теорія та інновації», [S.l.], v. 13, n. 3-4, вер. 2022. doi:[http://dx.doi.org/10.31548/biologiya13\(3-4\).2022.086](http://dx.doi.org/10.31548/biologiya13(3-4).2022.086).